

Rapport: Honduras Mai 2019

Kampen om ressursene

Av: LAGs solidaritetsbrigade til Mellom-Amerika, våren 2019

Denne rapporten er skrevet på bakgrunn av et femten dagers besøk i Honduras i mai 2019. Latin-amerikagruppene i Norge (LAG) sin brigade "Granitos" besøkte lokalsamfunn som organiserer seg med garifunaorganisasjonen OFRANEH (Organización Fraternal Negra de Honduras), urfolksorganisasjonen COPINH (Comité Cívico de Organizaciones Populares e Indígenas de Honduras) og den sosiale bevegelsen Movimiento Amplio. I tillegg til dette besøkte brigaden Radio Progreso og Equipo de Reflexión, Investigación y Comunicación (ERIC), Movimiento Amplio sin lokalradio Radio Dignidad, den frie mediekanalen Contra Corriente, organiserte i Coordinadora de Organizaciones Populares del Aguan (COPA) og småbonde-fagbevegelsen Central Nacional de Trabajadores Campesinos (CNTC). Disse møtene har skapt en økt forståelse for det politiske landskapet som de sosiale organisasjonene lever i. I tillegg har solidariske bånd blitt knyttet på tvers av nasjonaliteter og organisasjoner. Vi tar med oss mye inspirasjon, motivasjon og styrke fra den organiserte kampen for et rettferdig Honduras i vårt videre arbeid.

Ti år etter statskuppet er situasjonen i Honduras kritisk. Sittende president ble gjeninnsatt i 2018, et direkte brudd på grunnloven som innebærer at landet uoffisielt er et diktatur.¹ Med dette følger en sterk militær tilstedeværelse og innblanding av USAs ambassade. Korrupsjon gjennomsyrrer systemet i Honduras og vanskeliggjør politisk innflytelse fra sosiale bevegelser. Regjeringen har blant annet vedtatt en lov som vil kriminalisere all offentlig protest, denne trer i kraft i november. Dette vil i praksis kriminalisere journalistikk som er kritisk til staten, hvor alle involverte (skribenter, redaktører, sjefer, eiere) vil bli holdt personlig ansvarlige, med en strafferamme på 1-3 år.²

¹ <http://www.latin-amerikagruppene.no/artikkel/2017/12/01/valg-p%C3%A5-honduransk-vis>

² <http://www.conexihon.hn/index.php/libertad-de-expresion/1075-codigo-penal-criminaliza-derecho-a-libertad-de-prensa-de-expresion-y-protesta-social>

Politisk kontekst

For tiden foregår det en massiv mobilisering blant leger, sykepleiere og lærere som streiker, demonstrerer og setter opp veiblokader over hele landet. Protestene kommer på bakgrunn av et lovforslag om omstrukturering av utdanning og helsevesenet. Det fryktes at lovendringen vil føre til privatisering av helse- og skolevesenet. I løpet av den siste måneden har stadig flere sektorer og organisasjoner tatt del i demonstrasjonene, som har utviklet seg til å bli en nasjonal politisk streik. De streikende møter på stor motstand fra staten, blant annet gjennom svertetekampanjer i media, der de blir kriminalisert for å streike. På nasjonal TV vises propagandasnutter der lærerne og helsearbeidere anklages for ordensforstyrrelser, og å finne på falske anklager mot regjeringen og for å bryte innbyggernes rett på helse- og skoletilbud. Protestene blir også møtt med vold fra politiet og militæret. Så langt har minst to personer blitt drept, flere hundre er skadd, mange er anholdt og rettsforfulgt og det meldes om bruk av tortur.

På tross av at regjeringen til slutt trakk de to dekretene, fortsetter protestene, da regjeringen ikke har imøtekommet den nyetablerte plattformen til forsvar for helse og utdanning sine krav til en nasjonal dialog.

Samtidig har også fengselsvakter gått ut i streik grunnet manglende lønnsøkninger som de tidligere har blitt lovet. Her har staten reagert kjapt og ser nå på muligheter i budsjettet til å etterkomme kravet. Dette sender tydelige signaler om hva statens prioriteringer er. Etter over en måned med streik, står mange barn fortsatt igjen med et enda dårligere eller fraværende skoletilbud og pasienter uten helsehjelp, fordi staten ikke etterkommer kravet fra de mange streikende over hele landet. Privatiseringen av det offentlige skolevesenet vil gjøre det enda vanskeligere for majoriteten av barna i landet å få tilgang på utdanning. Mangel på utdanning kan være en konkret mekanisme for å forhindre befolkningens mulighet til å delta aktivt i samfunnsdebatten. Å ha en befolkning som i liten grad er skolert kan tenkes å opprettholde systemet, ettersom disse menneskene ikke vil ha samme mulighet til å delta i offentlige debatter.

Migrasjonskaravaner, gjengvirkosomhet og narkotrafikk gjenspeiler en mer kompleks realitet enn den som ofte blir fremstilt. På tross av dette er det sterk kultur for å organisere seg, både på lokalt og nasjonalt nivå.

Kamp om territoriene

Hva har befolkningen egentlig rett på? Mange av lokalsamfunnene i kamp i Honduras krever sin rett til å bli konsultert før naturressursene i områdene deres tas fra dem. Konsultasjonsretten innebærer retten til forutgående, fri og informert konsultasjon, og at folkegrupper og lokalsamfunn skal få sjansen til å påvirke inngrepene i områdene sine. Dette er også en rettighet som ofte brytes av de store selskapene og staten. Organisasjoner som OFRANEH (Organización Fraternal Negra de Honduras) har hatt flere saker i den Interamerikanske menneskerettighetsdomstolen, og Triunfo de la Cruz (et Garifuna-samfunn nordøst for Tela) fikk medhold av retten i sin sak om eierskap av land i 2016, etter to år med venting.³ Men, slike kamper koster tid og penger å få så langt i rettssystemet, og selv om man vinner saken i domstolen, hjelper det ikke dersom staten er passiv i oppfølgingen og implementeringen av dommen i eget land. Kampene for vannet, skogen og landet i Honduras er alle kamper for territoriet. Det er kamper tilknyttet videreføring av kulturarv og tradisjoner til kommende generasjoner. Dessverre ser vi at denne videreføringen konstant trues av økonomiske interesser.

Ulovlig hogst

Skogene i Honduras er under kontinuerlig press fra internasjonale selskaper. Konflikter oppstår der nasjonale og internasjonale selskaper driver hogst uten konsultasjon og rettmessig eierskap til jorda. I Locomapa har folk i lokalsamfunnene Cabeza de Vaca og El Palmar organisert seg de siste 36 årene for å kjempe mot flatehogst. Lokalsamfunnene består av urfolk som i århundrer har bodd i fjellområdene og levd av å dyrke jorda, der store selskaper nå hogger ned skogen. Dokumenter fra 1500-tallet gir urfolkene et rettmessig eierskap til territoriet, men til tross for dette ble det utstedt et nytt eierskapsdokument på 90-tallet, uten å konsultere lokalsamfunnet. Med bakgrunn i de nyeste dokumentene konsesjoneres i dag store deler av

³ https://grassrootsonline.org/blog/newsbloginternational-court-rules-favor-indigenous-land-rights-honduras/?fbclid=IwAR0e8KMyuCrJNddSVrtlw0snFXbMvt5ZuGjh8JxQuRjG-rJ-j0CgU_qE2sg

skogsområdene ut til internasjonale selskaper. De organiserte lokalsamfunnene i Locomapa mener at det nye skjøtet til jorda er ugyldig, både fordi de ikke ble konsultert og fordi de har en historisk rett til jorda. Når folk i Locomapa har forsøkt å gå rettens vei har den dømt til fordel for de nye eierne på bakgrunn av det Locomapa sin befolkning ser på som ugyldige eierskapsdokumenter. Folk i lokalsamfunnet holder folkemøter, og forsøker hele tiden å finne nye måter å stå imot hogsten de mener er ulovlig.

Kampene for å beholde skogene i Locomapa har kostet menneskeliv. De siste tiårene har det blitt registrert over hundre drap i området. Senest 25. februar ble to personer drept mens de jobba på jorda si.⁴ Naboene fortalte hvordan de ringte og ringte den lokale politistasjonen dagen drapene ble utført, uten å få svar. De kunne peke ut hvem som hadde utført drapet, og mistenkte at drapsmennene hadde blitt betalt av utbyggings-selskapet. Uten etterforskning fra politiet, har konsekvensen vært at flere vitner har måttet bo i skjul i frykt for sine egne liv. Flere i Locomapa utsettes regelmessig for trusler, og må søke tilflukt over lengre tid utenfor lokalsamfunnet.

På veiene til og fra lokalsamfunnet kjører stadig lastebiler fullastet med nyhugget tømmer, samtidig som lokalbefolkningen igjen samler seg og kjemper mot flatehogst av skogen. Som et komitémedlem i komitéen for bevaring av skogene forteller: - Uten skogen har vi ikke oksygen.

Elvene som ikke får renne fritt

Vann er kilden til liv, og i Honduras er mange lokalsamfunn avhengige av sine lokale elver. Konflikten oppstår når store selskaper ønsker å kapitalisere på disse vannkildene ved å bygge vannkraftverk -som regel uten å konsultere dem det påvirker, og mot deres vilje. La Presa med støtte fra ERIC (Equipo de Reflexión, Investigación y Comunicación), og Río Blanco med COPINH (Comité Cívico de Organizaciones Populares e Indígenas de Honduras) i ryggen, er begge lokalsamfunn som i dag fortsetter sin kamp for retten til vannet og territoriet. Da vi besøkte disse to stedene, ble det tydelig hvordan selskapene også hadde drevet svært skadelige splitt-og-hersk kampanjer i områdene, med støtte fra politi og militæret. Tomme løfter

⁴ <https://wp.radioprogreso.net/mas-sangre-tolupan-se-derrama-por-despojo-territorial/>

om jobber og velstand ble avgjørende for å splitte folket og sette naboer opp mot hverandre. Tomme i den forstand at de eventuelle jobbene det er snakk om krever spesifikke kvalifikasjoner som de lokale beboerne ikke har, og dermed aldri kan få. Korrupsjon og manglende statlig styring av selskapene gjør også at den såkalte verdiskapningen, profitten, kun vil konsentreres på noen få hender.

Elva i La Presa ble konsesjonert ut av en tidligere militær-regjering i Honduras, til det internasjonale selskapet Congensa. Elva, som er befolkningen i La Presa sin primære vannkilde og brukes til alt fra fiske, vask, bading og matlaging, vil gå tapt om demningen bygges. Under utbyggingen brukes sement, og dette forurenser elven og gjør den giftig og ubrukelig for befolkningen. Demningen begrenser vanntilførselen, som igjen fører til jorderosjon og vanskeligheter med dyrking av jorda.

Lokalbefolkningen forteller om hvordan deres motstandskamp er sterkt preget av kriminalisering, uønsket militær tilstedeværelse og undertrykking fra politiets side. Flere av de lokalt organiserte er blitt anholdt og arrestert flere ganger, uten bevis på noen kriminell handling. To uker forut for vårt besøk (midten av mai 2019) hadde politistyrker tatt seg inn i et hus i La Presa midt på natten uten arrestordre. Likevel påstod politiet at den ene sønnen i huset skulle arresteres, men da han ikke var tilstede anholdt de i stedet broren hans. En annen tydelig lederfigur i lokalsamfunnet har også ubegrunnet blitt satt på glattcelle flere ganger. Vi kan derfor forstå kriminaliseringen som en strategi for å demobilisere motstanden.

Río Blanco er et annet lokalsamfunn omgitt av vakker natur. Her står motstanden mot vannkraftverket fortsatt sterkt, tre år etter at den profilerte aktivisten Berta Cáceres ble drept. Dette skjedde på bakgrunn av en konsesjon gitt ut på elva Gualcarce i 2011 der, som så ofte, hverken konsultasjon eller informasjon til ble tilgjengeliggjort for lokalbefolkningen. I ett og et halvt år opprettholdt de lokale aktivistene en vei-blokade og en motstandsleir, som hindret selskapet DESA i arbeidet. På denne måten klarte de å stanse prosjektet, på tross av store militære aksjoner og flere drepte aktivister. I dag møter de COPINH-organiserte i Rio Blanco dødstrusler fra andre i lokalsamfunnet som er for prosjektet. Truslene har økt i hyppighet og styrke de siste ukene i mai i år, som kan tyde på en mulig intensivering av konflikten. Det

ryktes nå om at land kjøpes opp av et nytt vannkraftselskap, og jordkonflikten utspiller seg blant annet som voldelige situasjoner på lokalt nivå.

I Honduras er det pengemakta som rår, og siden frislippet av økonomien på 90-tallet har konflikter mellom staten og lokalsamfunn som blir frarøvet jorda si, fått stadig mer voldelige utfall. Motivasjonen bak landrøveriene er som oftest energi- og mineralutvinning eller å opprette oljepalme- eller bananplantasjer.

I Honduras organiserer mange i garifuna-samfunn seg gjennom organisasjonen OFRANEH. Garifuna-folket er en folkegruppe som har sitt opphav fra afrikanske fanger som klarte å rømme fra et liv i slaveri da et slaveskip forliste ved den karibiske kyst i 1635. I lokalsamfunnet Vallecito ved den karibiske kysten har OFRANEH tatt tilbake jorda som historisk og rettmessig tilhører dem ved å okkupere et jordområde en oljepalme-baron hadde tilegnet seg på ulovlig vis. Arbeidet for å ta tilbake jorda som var utarma av den intensive oljepalme-dyrkinga startet i 2012. Etter en kidnapping av Miriam Miranda, lederen av OFRANEH, i 2014, økte organisasjonen tilstedeværelsen sin ved å bygge permanente bygninger og dyrke kokospalmer. Gjennom å dyrke kokos bygger lokalsamfunnet opp sin egen selvstyrte økonomi, for å kunne fortsette driften og utviklingen av sine institusjoner og infrastruktur uavhengig av staten. I dag jobber beboerne kollektivt med dyrking, matlaging og videre planlegging og bygging av blant annet et helsesenter. I tillegg er kokosdyrking en symbolsk handling, der tanker om matsuverenitet og å skape en framtid for de neste generasjonene er viktige.

Både lederskikkelsene i OFRANEH og de som bor i Vallecito har kjent på kroppen hvordan det er å stå opp mot en stat som prioriterer mektige selskaper og finansieres av narkotrafikanter/karteller. Vallecito er omringa av oljepalmeplantasjer, militære og grunneiere som samarbeider med narkotrafikanter. Disse grunneierne saboterer også dyrkningsprosjektene til lokalbefolkningen ved å hyppig ta seg inn i Vallecito med kyr som trækker ned planter, mens de stjeler maten de dyrker. Andre provokasjoner var vanligere i de første årene av okkupasjonen, men lokalbefolkningen mener i dag at konflikten med de (urettmessige) grunneierne har roet seg. Alle disse provokasjonene bunner i en strategi fra landeierne om å terge på seg befolkningen i Vallecito, så de tyr til voldelige løsninger. Dette kan igjen svekke

deres troverdighet som uttalte pasifister. Området lokalbefolkningen har gjort krav på omfatter en strand som ligger i nærheten av strender som narkotrafikanter bruker til å sende narkotika ut av landet, en faktor som gjør dagliglivet deres enda mer utrygt.

Miriam Miranda, lederen i OFRANEH, sier selv at Vallecito med årene har gått fra å være en okkupasjon til å bli et lokalsamfunn som har en helhetlig tanke rundt å leve i harmoni med jorda – gjennom å bruke organisk gjødsel i jordbruket og å fokusere på naturmedisin på det kommende helsesenteret. En skole for barn i grunnskolealder har allerede blitt bygget og er i drift. OFRANEH i seg selv har også blitt en organisasjon som i dag fokuserer mer på å fremme garifuna-folkets kultur og identitet, enn å organisere jordokkupasjoner, som den som ble startet i Vallecito.

En risikokontekst for aktivister

I flere av samfunnene vi har besøkt som er i motstandskamp for å beskytte jorda si, fortelles det om store splittelser innad i samfunnene. Selskapene har over tid påvirket innbyggernes standpunkt ved å betale noen for å støtte deres egne interesser. Dette blir gjort ved direktebetalinger eller tilskudd gjennom mat, avlinger og gjødsel. Også etter tvungen tilbaketrekking av selskapets tilstedeværelse, et direkte resultat av motstandskampen som er ført, ser vi at bedriftens splitt-og-hersk-metoder lever videre. Både innad i Rio Blanco og i Locomapa er uenighetene store og mange lever i reell frykt for sine egne naboer, og til og med egen familie.

Drapene i Locomapa på en far og en sønn 25. februar i år er et eksempel på dette. Solomón Matute og hans sønn Juan Samael Matute ble drept av en nevø/fetter mens de jobbet på jorda. Gjerningsmannen skal visstnok ha mottatt en pengesum fra selskapet som ofrene kjempet mot. Vitnene til hendelsen lever i dag under beskyttelse på hemmelig adresse og ytterligere nær familie vi snakket med forteller om en spent situasjon hvor de ikke føler seg trygge. De har fått beordret beskyttelsestiltak i form av regelmessige politibesøk. Denne tilstedeværelsen er omdiskutert da tilliten til politiet er tynnslitt og det er uklart om de også har underliggende hensikter med sin tilstedeværelse så tett på befolkningen. Familiene og organisasjonene mener også at dette fungerer som en form for overvåking der informasjon om hvor de oppholder seg

og deres aktiviteter blir dokumentert av politiet. Det er vanskelig å vite hvem en kan stole på, fordi politi, myndighetene og de store selskapene ofte har tette bånd og nyter godt av hverandres samarbeid.

Radio som politisk verktøy

En viktig del av Honduransk motstandskamp og politisk skolering gjøres gjennom landets mange uavhengige lokalradioer. Mennesker i lokalsamfunn, tettsteder og byer kan skru seg inn og få nyheter og oppdateringer som ikke er farget av statens politiske agenda. I byen Progreso finner vi en radiostasjon som har tatt steget opp fra lokalt nivå. Radio Progreso er en radiostasjon som har vært på lufta i snart 63 år med dekning i 14 av Honduras' 18 fylker. Med hovedmål om å bli en landsdekkende utfordrer til de etablerte statlige mediene, har kanalen et bredt spekter av programmer, med fokus på politikk og systemkritikk. Sendeplanen starter før soloppgang og er ferdig lenge etter at solen har gått ned, dette gjør kanalen til et samlingspunkt for mange forskjellige yrkes- og sosiale grupper.

I motsatt ende av skalaen finner vi Radio Dignidad (oversatt: Radio Verdighet), en lokalradio drevet av organisasjonen Movimiento Amplio i San Juan Pueblo. Kanalen har bevisst valgt å drive uten FM-konsesjon fra staten, da dette også er én måte å utfordre systemet på. I tillegg til rene politiske programmer sender Radio Dignidad blant annet musikkprogrammer, krydret med politiske sleivspark, og programmer rettet mot barn. Som for eksempel programmet "La Hora Infantil" (oversatt: Barnas time) til 12 år gamle José Ricardo Ayala som tar opp aktuelle temaer i toner som er lettere å forstå for kanalens yngre lyttere.

Resultatet av arbeidet til kanaler som Radio Dignidad kan sees i kommunene og lokalsamfunnene som mottar sendingene. Flere deltar i den politiske debatten eller står i en motstandskamp, og nesten alle kommunene i fylket har erklært seg frie for vannkraft- og gruveprosjekter.

Fremtiden til disse radiostasjonene og resten av landets frie og uavhengige medier ser usikker ut. Loven som forbyr offentlig protest trer i kraft senere i år, og vil i praksis kriminalisere politisk opposisjon i alle dens uttrykksformer. Radio Progreso kan når som helst fratras sin FM-konsesjon, noe som er kritisk i et land der store deler av befolkningen ikke har tilgang til

internett. Radio Dignidad, deres eiere og ansatte, vil stå i fare for å bli rettslig forfulgt for sin utøvelse av ytringsfriheten.

I forbindelse med rettsprosessene etter drapet på menneskerettighetsforkjemper og COPINH leder Berta Cáceres 2. mai 2016 (Honduransk tid) har lovforslaget H.R. 1945, bedre kjent som Berta Cáceres-loven, blitt tatt opp igjen av kongressen i USA. Loven vil om den blir vedtatt suspendere all økonomisk, militær og teknisk støtte til sikkerhetsstyrkene i Honduras frem til disse enhetenes voldsbruk og brudd mot menneskerettighetene opphører og ansvarspersonene blir stilt for retten. Fra COPINHS tolvte «Asamblea General» 24.-26.mai i år ble det sendt en klar tale(film) hvor det kreves at denne loven blir iverksatt.

I COPINHS tidsskrift fra mars 2019 oppdateres det om de flere rettsprosessene som nå foregår, tilknyttet etterforskningen av drapet. Noen av disse er:

- Rettssaken mot David Castillo, direktør for selskapet DESA (Desarrollo Energética S.A), som beordret og betalte for drapet på Berta Cáceres.
- Kampen mot konsesjonen tilknyttet vannkraftverk ved den hellige elven Gualcarque.
- Saken mot de offentlige funksjonærene som ikke beskyttet Berta, til tross for at det var deres plikt.
- Kravet mot den nederlandske utviklingsbanken FMO som finansierte det kriminelle selskapet DESA.
- Kampen for vår kamerat Berta tar ikke slutt før alle de ansvarlige for drapet får en rettferdig straff.

Ved 3 års-markeringen for drapet på Berta Cáceres tidligere i år ble følgende tekster skrevet av brigadekoordinator i Mellom-Amerika 2019, Marianne Gulli og OFRANEH:

- <http://www.latin-amerikagruppene.no/artikkel/2019/03/19/våkn-opp-tiden-renner-ut-vår-bevissthet-vil-bli-ødelagt-av-at-vi-står-og-ser-på-kapitalismens-rasismens-og-patriarkatets-ødeleggelse-b-cáceres>
- <http://www.latin-amerikagruppene.no/artikkel/2019/03/20/fra-drapet-på-bertha-cáceres-til-fengslingen-av-forsvarerne-av-vannet-i-guapinol>

**Latin-Amerikagruppene
i Norge (LAG)**

Minnemarkeringen i mars samlet folk på tvers av organisasjoner og landegrenser. Ved årsmøtet på møtesenteret Utopia i mai ble nye ansvarsområder og nasjonalt styre valgt. Berta Cáceres' datter, Berta Zúñiga, ble gjenvalgt som leder av COPINH for den kommende toårsperioden.